

GELENEKSEL OCAKLIK KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA TOPARLAK OCAĞI

Toparlık Hearth in the Context of Traditional Hearth
Culture

Öz: Türk halk hekimliğinin Anadolu coğrafyasında canlılığını koruyan uygulama alanlarından biri de ocaklardır. Genellikle şehir merkezlerinden uzak bölgelerde köy ve kasaba çevresine yayılan ocaklar, birçok hastalığı sağaltabilme yetisine sahip olsa da özellikle bazı hastalıkların tedavisiyle öne çıkarak bu hastalıkların ismiyle anılır. Maddi hastalıklar yanında manevi hastalıkların da izale edilmesinde geçmişten bugüne varlığını sürdüren ocak kültürü, halk hekimliği pratikleri içerisinde ağırlıklı olarak dini-sihri-mistik yaklaşımı barındırıyor olmakla karşımızdadır. Ocakların bu muhtevası, ocak kültürü etrafında bir dizi inanma, inanç, töre, tören ve ritüeli de beraberinde getirmektedir ki bahsi geçen tutumların anlaşılır hâle gelmesi, dünden bugüne dâhil olunan muhtelif inanç sistemlerinin bütününe göz önüne almayı da gerekli kılar. Bu yaklaşım eşliğinde, Erzurum ili Palandöken ilçesi Toparlık köyünde meskûn Toparlık Ocağı'na saha çalışması metodolojisi etrafında yüz yüze görüşme tekniği üzerinden bir araştırmada bulunulmuştur ki çalışmamızda ilgili ocağın genel vasıfları, ocak kültürü genel başlığı etrafında dikkatlere sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Halk hekimliği, sağlık, kültür, gelenek, inanç.

Abstract: One of the application areas of Turkish folk medicine that maintains its vitality in the Anatolian geography is the hearths. Although the hearths, which are spread around villages and towns in areas far from the city centers, have the ability to cure many diseases, they stand out with the treatment of some diseases and are called by the name of these diseases. The hearth culture, which has existed from the past to the present, in the elimination of spiritual diseases as well as material diseases, is in front of us with predominantly religious-magic-mystical approach in folk medicine practices. This content of the hearths brings with it a series of beliefs, beliefs, customs, ceremonies and rituals around the hearth culture. In the company of this approach, a research was carried out on the Toparlık Quarry, located in the Toparlık village of Palandöken district in Erzurum, around the fieldwork methodology, through face-to-face interview technique.

Keywords: Folk medicine, health, culture, tradition, belief

SANAT

VE— JOURNAL OF ART AND
ICONOGRAPHY

İKONOGRAFI
DERGİSİ

2. sayı / issue
2022 bahar / spring

Sorumlu Yazar

Corresponding Author

Yusuf Ziya SÜMBÜLLÜ
Seda DEDEŞİN

Prof. Dr. Erzurum Teknik
Üniversitesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü
Erzurum Teknik Üniversitesi YL
Sosyal Bilimler Enstitüsü YL
Öğrencisi

*Assoc. Prof. Dr., Erzurum Technical
University, Turkish Language and
Literature*

*Master Student, Erzurum Technical
University, Graduate School of Social
Sciences*

yzsumbullu@erzurum.edu.tr
sedadedesin25@gmail.com
ORCID

0000-0002-7062-9109
0000-0003-3275-925X

Gönderim Tarihi ~ Received

03. 03. 2022

Kabul Tarihi ~ Accepted

18. 03. 2022

Yayın Tarihi ~ Published

30. 03. 2022

Atıf / Citation

Sümbüllü, Y. Z., Dedeşin, S.
(2022). Geleneksel Ocaklık
Kültürü Bağlamında Toparlık
Ocağı. *Sanat ve İkonografi Dergisi*,
(2): 35-54.

Giriş

Sağlık, insanoglunun dünyaya gelişinden itibaren hayatında süregelen refahın, iyi bir şekilde devamını sağlayan en önemli etken olmuştur. Öyle ki ister fiziksel, ister ruhsal olsun her iki durumun işleyişinde meydana gelebilecek en ufak bir aksaklık, insan huzurunun aksamasına sebep olacak niteliktedir. Hâl böyle olunca da insanoglu kendi vücut ve ruh sağlığına gelebilecek en ufak bir tehdiye karşı her zaman tetikte olmuş ve olası bir sağlık probleminde derhâl çare ve tedavi arayışı içine girmiştir.

İnsanoglunun sağlığını koruma, bozulan sağlığını sağaltma adına müracaat etmekten geri durmadığı muhtelif başvuru kaynaklarının bir kısmını kapsayan halk hekimliği; halkın, olanakları bulunmadığı için ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince, hastalıklarını tanılama ve sağaltma amacı ile başvurduğu yöntem ve işlemlerin tümü (Boratav, 2016, 139) olarak tanımlanmaktadır ki halk hekimliği genel başlığı içerisindeki başlıklardan birini de ocaklar oluşturmaktadır.

Ocak- Ocaklı

Genellikle şehir merkezlerinden uzak bölgelerde köy ve kasaba çevresine yayılan ocaklar, birçok hastalığı sağaltabilme yetisine sahip olsa da özellikle bazı hastalıkların tedavisiyle öne çıkarak bu hastalıkların ismiyle anılır. Afyon yakınlarında bulunan “dolular ve deliler ocağı”, birçok bölgede bulunan “albastı ocağı”, “sarılık ocağı”, “fitık ocağı” vb. örnek olarak gösterilebilir. Bunun dışında ocakların yatır, türbe gibi yerlerde bulunan kişilerin isimleriyle anılması durumu da vardır ki burada genellikle bölgede yer alan ulu bir şahsiyetin ismi ocağa verilir. Burada hastalıkları sağaltma işlemini yapan tüm kişiler el aldıkları din ulularının eliyle şifa dağıttığını söyleyerek, sağaltma yetisini şeyhlerine hitaben yaparlar ki Keskin’de “Haydar Dede”, Afyon’da “Karaca Ahmet Sultan”, Ankara–Nallıhan’da “Bacım Sultan”, Erzurum’da “Toparlık Baba” ocağı bu türdendir.

Ocak, ana hatları ile halk hekimliğinde bir önceki kuşaktan el verme suretiyle aktarılan bilgileri kullanarak belirli bir şikâyeti veya hastalığı iyileştirdiğine inanılan aile (Akalın, 2011, 1796) olarak kullanılmakla birlikte, ocak kelimesi, “ocağın batsın” deyiminde olduğu gibi soy, “Hasan Dede Ocağı”, “Narlidere Ocağı” deyimlerinde görüldüğü gibi, Anadolu’daki Alevi-Kızılbaş topluluklarının, bölge bölge, bağlı buldukları kutlu merkezler bir veya birkaç hastalığı sağaltma gücünde olan, bu işin yöntemlerini bilen, bunu uzmanlık edinmiş kişi (Boratav, 2016, 129) anlamlarında da kullanılmaktadır ki temelde Anadolu sahasında, hastalıkları dini-sihri muhtevalı yöntemlerle tedavi ettiğine inanılan kişilere “Ocaklı” tedavi işlemlerinin icra edildiği mekâna da “Ocak” adı verilmektedir. (Sümbüllü, Altınışık, 2015, 116)

Ocak geleneğinin devamında teamül, ocağın kan bağı üzerinden sürdürülmesi olsa da bir yatırın yakınındaki evde, köyde yaşayanlar veya o yatırın soyundan gelenlerle birlikte bazen ünlü bir yatırın bulunduğu köyün bütün halkı da ocaklı olarak şifa dağıtabilir. Ocaklı sayılmanın diğer bir şekli ise ocak diye kabul edilen eve gelin olarak gelmektir. Böylece o ailenin sahip olduğu bütün güçler kazanılır. Fakat evden ayrılan kızlar, gurbete çalışmaya giden erkekler bu özelliklerini kaybederler. İşte bu tip ocaklarda el almak veya izin vermek söz konusu değildir (Duvarcı, 1990, 35) ki anlaşılın aileye dışarıdan dâhil olan bireyler ocaklık vasfını üstlenip geleneğin mirasçısı olarak kabul edilebilirken aile içerisinde ayrılan bir birey, tüm bu vasıflarını kaybetmektedir.

Ocak kültürü içerisinde dikkat çeken bir diğer kavram el alma/el vermedir. Genellikle bu el verme, baba ocağında, evde kalacak oğula, eşe veya kıza verilmektedir (Karakaş, 2015, 322) ki ocaklık yetkisi genel olarak aile içerisinde aktarılsa da her ocağın el verme şeklinin birbirinden

farklı olduğunu da söylemek gerekir. Nitekim el alma/verme işlemleri bazen temas kurularak (yetki alınan kişinin eli, eteği öpülerek, ağza tükürülerek vb. şekillerde) yapılırsa da bazen de sadece sözlü de olmaktadır. Yalnız, ocaklığın, bir yatırın yakınındaki köyün halkına, ermişin soyundan gelen yahut onun türbesinde, ziyaret yerinde görevli olan kişilere de yetki sağladığına inanılır.

Ocaklı, erkek de kadın da olabilir. Genel olarak, erkek hastalara erkek ocaklılar, kadınlara da kadın ocaklılar bakar. Ocaklı olma hâli, atadan oğula yahut anadan kıza geçer; ama bu kesin bir kural değildir. Ocaklı, kendi soyundan olmayan bir kişiye de el verebilir, yani büyülek gücünü, kendinden sonra sürdürmesi için başkasına aktarabilir. (Boratav, 2016, 129) Anlaşılan ocaklı olacak kişide cinsiyet ayrımı yoktur, ocaklı kadın ya da erkek olabilir.

Bilinmelidir ki ocakların isimlerini alma şekilleri veya tedavi yöntemleri farklılık gösterse de insanlar genellikle ocağa ismini veren din büyüğünü, tedaviyi uygulayanın kim olduğunu ya da ocağın hangi hastalığa çare olduğunu çok fazla incelemeyen kendi dertlerine derman olacağı kanaatiyle yakınındaki ocağa iyileşme ümidiyle gitmektedir ki bu yaklaşımda ihtiyaçlar ve ocak kültüründen fayda görüleceğine dönük inanç etkilidir. Nitekim Anadolu halk tıbbında ocak uygulamaları çeşitlilik gösterse de çoğunluğunun savunduğu düşünceye göre öncelikle hastanın bu uygulamalarla iyileşeceğine inanması gerekmektedir. (Özkan, 2012, 310)

Ocaktan ocağa farklılık arz etmekle birlikte, genel hatları ile ocaklardaki tedavi yaklaşımlarında çoğu kez büyülek işlemler vardır ama bunların yanında belirli şeyleri yedirmek, içirmek, vücudun ağrıyan yerine şu veya bu maddeyi sürmek, bağlamak gibi ilaç sayılan gereçler kullanıldığı da olur. (Boratav, 2016, 129)

Ocaklara müracaatlarda genellikle Allah'tan geldiğine inanılan bela, kötü niyetli kişilerin yaptıkları büyü, sihir, nazar gibi usullerle ortaya çıkan bir dert yahut ateş, ocak, eşik gibi kutsal varlıklara karşı gösterilen bir saygısızlığın neticesinde aileye gelen bir felaket olarak değerlendirilen muhtelif hastalıklar (Karakas, 2015, 322) belirleyicidir. Ocaklarda, özellikle mental problemlerde hastaya genellikle peygamberlerin ya da bazı din büyüklerinin tavsiye ettiği dualar okunmakla birlikte, bazı şifa ayetlerinin de kullanıldığı olur. Bedeni marazların def'inde bahsi geçen duaların ve şifa ayetlerinin yanı sıra çeşitli nesnelere (taş, çubuk, tesbih, tütsü, ayna, tarak vb.) ve elementlerin (ateş, su, hava, toprak) hasta ile temasına da rastlanır.

Ocak uygulamalarında kullanılan bu nesnelere farklılığı elbette ki her bir ocağın kendine has sağaltma yöntem farklılığı ile ilgilidir. Bununla birlikte tedavide kullanılan her bir nesne ve elementin de inançsal altyapı bakımından tedavinin seyrini etkileyecek bir anlamının olduğu açıktır ki tedavide ön plana çıkan bu unsurların genel görüntüsüne göz atmamız sağlıklı olacaktır.

Ateş-Su-Taş

Ateş, zengin bir mitolojik mahiyet taşıyan ocak ile bağlantılı, Türk kültür sisteminde kutsallık arz eden önemli unsurlardan biridir. Ocak sistemi de ateş ve atalar kültü ile bağlantılıdır. Nitekim şamanların ayinleri ateşsiz yapmamaları, ateş ruhuna hitaben okudukları ilahilerden anlaşıldığına göre aile ocağı kültü ile ateş kültü birbirinden ayırt edilemez. Şaman dualarında “atamızın yaktığı ocak” ifadesinin kullanılması bu manada dikkat çekicidir (İçli,2018,97) ki ateş kültü ile aile ocağı ve dolayısıyla atalar kültü birbirleriyle yakından alakalı her biri diğerinin tamamlayıcısıdır. (Akman, 2007, 395)

Ocaklık geleneğinin atadan alınan yetkinin soydan soya devam etmesiyle devamlılığını sürdürdüğü düşünüldüğünde, şamanların ayinlerinde ortada yaktıkları ateş ile ocak arasında bir bağ kurulabilir. Şamanistlerin inançlarına göre ateş her şeyi temizler, kötü ruhları kovar. VI. yüzyılda Batı Gök Türk hakanına gelen Bizans elçisinin iki tarafında ateş yanan bir yoldan

geçirildiği bilinmektedir ki Moğol saraylarında da bu adet vardı. (İnan, 2017, 60-61) Hatta hayatında hiç yıkanmayan Moğol, iki ateş arasından geçtiğinde “temizlenmiş” addedilirdi. (Oğuz, 2005, 406) Bu tören elçilerle gelmesi muhtemel olan kötü ruhları kovmak için yapıldı. Bu inancın izlerine Müslüman Türkler’de de rastlıyoruz. Başkurtlar ve Kazaklar bir yağlı paçavrayı tutuşturup hastanın çevresinde “alas, alas” diye dolaştırırlar. Buna “alaslama” derler. Bu kelime Anadolu Türkçesinde “alazlama” şeklinde muhafaza edilmiştir, ateşte temizleme anlamını ifade eder (İnan, 2017, 60-61) sözleri, ateşin tüm kötü ruhlara karşı koruyuculuk vasfını ifade etmektedir. Çalışmamıza konu olan Toparlık Ocağı’nda ateş, insanların kendilerinde var olduğunu düşündükleri üç harfli (cin) denilen varlıkları korkutup hastadan uzaklaştırmak amacıyla genellikle ruhsal tedavilerde kullanılmaktadır.

Toparlık Ocağı’nda tedavilerde kullanılan bir diğer element ise sudur. Su da esasında Türkler için ateş kadar kutsal kabul edilen unsurlardan biri olmuştur. Nitekim toprağın bereketini temin eden insanın hararetini söndüren su, Orta-Doğu’da daima bir İnyet-i Rabbaniye olarak kabul edilmiştir. (Oğuz, 2005, 406) Bununla birlikte suya erken dönem Türk inanç sisteminde yüklenen anlam, İslamiyet’in kabulünden sonra dini bir kimliğe bürünerek halk hekimliğine bağlı ocak kültüründe sıkça ziyaret edilen su kaynaklarını, belli hastalıkları sağaltma vasfı ile ön plana çıkarmıştır. Bu sular genellikle bir türbe-yatır ziyareti yanında olabildiği gibi bağımsız olarak da aynı işlevi sağlamaktadır. Halk inanmalarında kirlerden arınma, temizlenme ve hayat kaynağı olma gibi anlamlar yüklenen su, halk hekimliği uygulamalarında ve ocaklarda birçok hastalığı tedavi eden sağaltma unsurudur. (Ateş, 2019, 78) Burada suyun maddi olarak üstlendiği rollerin yanında bir de manevi açıdan üstlendiği anlamlar vardır. Nitekim bir türbe ya da yatır gibi yerlerin kenarında bulunan sular, konumu itibarı ile çevresindeki bu yerlerin kabul edilen manevi etkisinden nasibini almış ve önemli görülerek bazı kesimlerce şifalı bulunmuştur. Toparlık Ocağı’nda da tedavide kullanılan su, Toparlık Baba’nın elini koyduğu yerden çıkmakla kutsal bünyesine almış, şifa unsuru bir varlık olmakla karşımızdadır.

Toparlık Ocağı’nda tedavilerde kullanılan bir diğer nesne taşdır. Ancak fiziksel açıdan sağladığı etki bilimsel olarak kanıtlanmadığı için bu gruba sadece vücudun bazı yerlerine ısıtılarak konulan taşların verdiği ısı sonucu oluşan rahatlamaya dışında başka bir örnek verilememektedir. Ancak, doğal taşların iyi geleceğine yönelik beklentinin plasebo tedavilerinin çalışma alanı içinde olduğu söylenebilir. (Kutlu, 2018, 200) Bununla birlikte taşların özellikle ruhsal problemlerde daha faydalı olduğu düşünülmektedir. Mesela “akik” taşının strese iyi geldiği, “akuamarin” taşının boğaz enfeksiyonlarına iyi geldiği, “anyolit” taşının kalp sağlığını koruduğu, “çeroit” taşının bedeni ve ruhu kötü duygulardan arındırdığı “havlit” taşının stresi engellediği (<https://tassandigi.com/dogaltaslarveozellikleri/>) ifade edilmektedir. Taş, ocak kültüründe benzer benzeri tedavi eder yaklaşımına paralel olarak kullanılmaktadır ki özellikle sarılık ocağında, sarılık hastalığının tedavisinde kullanılan taşın renginin de sarı olması bu anlamda dikkate değerdir. Burada taşın renginin sarı olması, tesadüf değildir. Sarılık hastalığının tedavisinde sarı renkli nesnelerin kullanılması yapılan işlemlerle sempatik büyüünün taklit ve temas ilişkileri işletilmeye çalışılmaktadır. (Ateş, 2019, 80) Burada tedavide kullanılan taşın özel bir ismi yoktur ancak hastalığın içeriğine bağlı olarak hastalığın bir özelliğini (renk ya da şekil olarak) taşınması o hastalığı geçireceği inancını doğurmuştur. Taşlara yüklenen bir diğer anlam ise aynen suda olduğu gibi söz konusu taşın türbe, yatır gibi alanların çevresinde bulunmasıyla verilmiştir. Bunlar bazı tekke ve türbelerin vücuda sürüldüğü zaman sağlık sorunlarını giderdiğine inanılan şekilsiz taşlardır. (Acun, 2014, 11) Toparlık Ocağı’nda kullanılan taşlar Toparlık Baba’nın türbesinin çevresinden getirilerek ocağa konulur. Burada, Toparlık Baba’nın şifa gücünün taş aracılığı ile hastaya ulaşacağı inancının belirleyici olduğu açıktır.

Toparlık Ocağında gerçekleştirilen tedavi uygulamalarında leitmotiv tarzında tekrarlanan veya belirli sayıda yinelenen ayet, hadis, dua veya söze de rastlanmıştır ki burada tekrar oranı genellikle 3 veya 9'dur. Bilindiği gibi bu sayı, Şiilikteki üçlemeye (Allah, Muhammed, Ali) işaret eder. Kimi Alevi topluluklarda güneş Muhammed, ay Ali ve Zühre (Çoban, Çolpan) Fatma olarak görülür. Bektaşilikte de erişilmesi gereken üç mertebe vardır. Bu tevhidin üç kademesi olarak görülür. Birinci mertebe telkin, ikinci mertebe libas, üçüncü mertebe ahadiyyettir. Mevlevilikte derviş adayı önce çile çeker. Mutfakta post üzerinde üç gün bekler ve düşünerek devam edip etmemeye karar verir. Eğer, derviş olma kararı değişmemişse üç gün sonra kendisine yakasız kolsuz ve etekli bir giysi olan tennure giydirilir, beline elif harfini çağrıştıran ince uzun bir kuşak (elif-i nemed) bağlanır, tennurenin üstüne kolları ve kısa hırka (destegül) başına da sikke giydirilir. Bundan sonra üç yıla yakın bir süre (bin bir gün) çeşitli hizmetleri görür. (Çoruhlu, 2013, 236) Tasavvufta da dokuz gök inancı vardır. Ayrıca Allah'ın kudret ve azametinin tecellisine kinaye olarak Allah'ın dokuzuncu kat gökte olduğu düşünülen tahtına arş denir. (Çoruhlu, 2013, 238-239)

Genel olarak ocak, ocaklı, el alma, el verme, ocaklarda kullanılan tedavi yöntemleri, ocaklara müracaatları belirleyen unsurlar, tedavide kullanılan unsurlar ile alakalı açıklamalarımızı takiben çalışma sahamız olan Toparlık köyü hakkında genel bilgiler vererek Toparlık köyünde yer alan ocağa ilişkin kayıtlarımızı sizlerle paylaşacağız.

Toparlık Köyü

Toparlık Köyü, Erzurum ilinin Palandöken ilçesine bağlı bir mahalledir. Erzurum merkezine 20 km uzaklıktadır. Mahalle, karasal iklimin etki alanındadır. Mahâlledede, ilköğretim okulu vardır ancak kullanılmamaktadır. Mahâllenin içme suyu şebekesi yoktur. Köyde Toparlık Baba'nın çıkardığı su depolanarak kullanılmaktadır. Köyün kanalizasyon şebekesi vardır. Köyde, PTT şubesi, PTT acentesi, sağlık ocağı veya sağlık evi yoktur. Mahâlleye ulaşımı sağlayan yol asfalt olup mahâlledede elektrik ve sabit telefon vardır. Köy Nüfusu 322'dir. (<https://www.koylerim.com/palandoken-toparlık-koyu-305124h.html>)

Köyün adının nereden geldiği ve geçmişi hakkında kesin bilgi yoktur. Yalnız bilindiği kadarı ile köy, adını Toparlık Baba adındaki bir şahıstan almıştır. Bu zat, 1570 yılında Erzurum Merkez Toparlık Köyüne, İran (Horasan İli)' dan gelerek yerleşmiştir. 1635 yılında Padişah IV. Murat Han, Revan seferi dönüşü bu zat ile karşılaşmış, şahıs kısa boylu olduğundan Padişah IV. Murat Han: "Senin adın Toparlık Baba olsun" demiştir. Bir yıl sonra Padişahın daveti üzerine İstanbul'a giden şahsa, padişah zaviyedarlık vermiştir. (<https://www.turkcebilgi.com>)

6360 sayılı Kanunla mahâlleye dönüştürülen köyde, tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Köy sınırları içerisinde 1884 yılında savunma amaçlı yapılmış olan Toparlık Tabya bulunmaktadır. Toparlık Köyü'nde, aynı zamanda köye ismini veren Toparlık Baba'nın türbesi de bulunmaktadır. Türbenin yan tarafında misafir ağırlama salonu, diğer tarafta şömine biçiminde ocak ve bu ocağın yanında bir banyo mevcuttur. (Türk, 2014, 97) Bunun dışında Köy sınırları içerisinde ve Toparlık Çayı üzerinde 1876 yılında yapılmış Nebi Hanları Köprüleri bulunmaktadır. Büyük, orta ve küçük köprü diye adlandırılan köprülerden yıkılmak üzere olan büyük köprü, 2012 yılında restore edilmiştir. (<http://puskulcu.blogspot.com/2019/08/toparlık-koyu.html>)

Nenehatun Köyü'nün güney tarafında bulunan Toparlık Köyü, tarihi bir geçit noktasındadır. Eski İpek yolu üzerinde bulunan tabyalar (Uzunahmet, Büyük Höyük, Ağzıaçık, Toparlık Tabyaları) göz önüne alındığında köyün yerleşim yerinin stratejik önemi ortaya çıkmaktadır. (Türk, 2014, 96) Köy halkı köylerinin kurucuları olan Toparlık Baba'ya derin sevgi

ve saygı beslemektedirler. Öyle ki bu topraklarda Toparlık Baba'nın vefatından 379 yıldan beri bir araya gelinerek Toparlık Baba'yı anma etkinlikleri düzenlenmektedir.

Toparlık Baba kimdir?

Toparlık Baba Hazretleri'nin doğum tarihi bilinmemektedir. Anne tarafından Şerif Mekki er-Rufai hazretlerinin torunu, baba tarafından, Seyyid Salih er-Rufai hazretlerinin kızının oğlu olan Toparlık Baba, Irak sınırları içindeki Süleymaniye de dünyaya gelmiştir. Dedesi Seyyid Salih er-Rufai Hazretleri, torununun yüz güzelliğinden ötürü ona Hasan, bakışlarının keskin oluşundan ötürü de Ali ismini vermiştir. (KK1)

Seyyid Şerif Hasan Ali (k.s) Hicri 970, Miladi 1570 yılında Semerkant'tan dönemin padişahı II. Selim (Sarı Selim) tarafından Anadolu'ya irşad için davet edilen evliyalardan büyüklereindir. Seyyid Şerif Hasan Ali, babası ve dönemin evliyalarının rahle-i tedrisinden geçer. Sonra ailesi ile birlikte önce Şam tarafına sonra da Semerkant'a doğru gider. Semerkant ve Horasan bölgelerinde uzun yıllar kalan Seyyid Şerif Hasan Ali, Rufai-Nakşi Üveysilik icazetini Semerkant'ın ulemasından Muhammed Derviş Emgendi Hazretlerinden alır. Padişah II. Selim Han tarafından Anadolu'ya davet edilen Toparlık Baba Hazretleri (Zurvan, Zurvanis, Zuvans) Toparlık Köyü'ne yerleşir. Toparlık Baba Zaviyesi kurulduğu (Hicri 970) 1570 tarihinden itibaren günümüze kadar hizmetlerine aralıksız devam etmektedir. (KK2)

Çalışmamızın bu bölümünde Toparlık Ocağı hakkında söyleşi gerçekleştirdiğimiz iki kaynak kişimize yönelttiğimiz sorulara ve bu sorulara verilen yanıtlara ayrı ayrı yer vereceğiz.

Toparlık Ocağı (Kaynak Kişi: Nuri Toparlık-Ocaklı)

Sizi tanıyabilir miyiz?

Ben 1966 yılında Toparlık Köyü'nde dünyaya geldim. Toparlık Baba Hazretleri'nin 10. göbek torunu Hacı Talat Efendi'nin oğluyum (Talat Toparlık). Babam, vefatından önce 2004 yılının sonuna kadar bu görevi yürüttü, daha sonrasında ise babamın izni ile 2005 yılından itibaren bu görevi ben üstlendim. Bununla birlikte 2005 yılından bu yana da görevi devam ettiriyorum. Emekliye ayrılmadan önce devlet memuru idim. Şu anda hem ERİHDER'in dernek başkanlığını hem de Toparlık Zaviyesindeki bu görevi yürütmekteyim. Normalde Erzurum'da yaşıyorum ancak hasta geldiğinde ve yazları köye gidiyorum.

Siz bu uygulamayı kaç yaşında öğrendiniz ve babanızdan ne zaman el aldınız?

Ben babamdan bu izni 2004 yılında aldım. Babam vefat etmeden 6 ay önce bana bu izni verdi. 2005 yılında babam vefat edince de artık ben devam ettirmeye başladım.

Sizden sonra bu görevi kim devralacak?

Bizde şu şekilde bir usul vardır: Ben dedemi (Şeyh Hacı İsmail Efendi) gördüğümden dolayı dedemin bu görevi yaptığı dönemleri (70'li yıllar) çok iyi bilmekteyim. Nitekim o dönemde ben çocuktum ama gelen hastaları ve tedaviden şifa bulan insanları bizatihi gözlemlediğim olmuştur. Dolayısıyla bu tanıqlığımdan dolayı ben de bu tedavi görevini sürdürmeğe talip oldum. Bizim ailede görevi devam ettirme usulü de şu şekildedir; ben ya da görevi sürdüren kim ise kendinden sonra görev iznini kime verirse o yürütebilir. Fakat şu an benim de amcamın oğlunun da belirlediğimiz bir isim yoktur.

Bu görevin içeriğinde ne vardır?

Ocağa her hasta için 9 taş konulmaktadır. Bu bir ritüeldir ve hâlen daha günümüze kadar gelip devam etmektedir. Taşların yanında su ve ateş de tedavinin seyrinde önem arz etmektedir.

Su zaviyeden çıkması sebebiyle önemlidir. Ateş ise hem sesi hem görüntüsü itibarıyla hastaya sakinlik vermektedir. İşte bu uygulama sayesinde buraya gelen hastaların %90'ı şifa bulmaktadır.

Bu el alma/verme olayı sizde var mıdır? Varsa nasıl yapılmaktadır?

Biz de usul şöyledir: Görev bizim ailede, erkek evlatlardan devam etmektedir. Bu erkek evlatlardan biz kime izin verirsek o devam ettirmektedir. Esasında ben, babamın ölümünden sonra bu görevi devralmamın ardından bir-iki yıl geçince bütün ailedeki erkekleri topladım ve şunu söyledim: “Eğer bana izni vermeden emrivaki olursa burada hepinize izin verdim. Burayı boş bırakmayın gelenlere görevi uygulayarak şifa olun, hizmeti yürütün.” Mesela şu anda ben amcamın oğluna resmi izin verip “Ben olmadığım zamanda muhakkak görevi yürüt.” Dedim. Buradaki amacım, gelenlerin boş olarak geri dönmemesidir. Çünkü benim zaman zaman şehir dışı programlarım oluyor. Bu yüzden ocakta olmadığım zamanlarda hasta geliyorsa kendisine görevi yapmasını söylüyorum. Böylelikle gelen hastalar geri dönmemiş oluyor. Sonuç olarak diyebilirim ki usul gereğince ben ailedeki erkeklerin hepsine yetki verdim. Şu andaki durum, benden sonra, amcamın oğlunun (İbrahim Bey) görevi devam ettireceğini göstermektedir.

El alan bir kişi bu tedaviyi yapmak zorunda mıdır?

Hayır, bir zorunluluk yoktur. Yapmayabilir.

Diğer ocaklık geleneklerinde gördüğümüz bir gelenek olan, sağaltma yetkisi bir kişiden diğerine geçerken yapılan el tutma, ağza tükürme gibi uygulamalar sizde de var mıdır?

Bizde böyle bir usul yoktur. Bizdeki usuller şöyledir: Posta oturan postnişin dediğimiz kişi ve bu ocağın başında olan kimse, yerine gelecek kişiye şunu tavsiye etmektedir: “Kardeşim veyahut evladım, yapacağınız görev şundan ibarettir.” diyerek görevin usullerini öğretmektedir. Usulleri öğrettikten sonra “Kardeşim bu görevi sen yürüteceksin ben sana izin verdim.” dedikten sonra bu kişiye el vermiş olur. Aksi takdirde bizde bahsettiğiniz gibi el öpme, etek öpme, ağza tükürme, çubuklama gibi uygulamalar yer almamaktadır. Bizde izin verme bu şekildedir.

Ocağın anılan bir ismi var mıdır?

Ocağın net bir ismi yoktur. Ama yaptığımız işlem “su haşlama” olarak bilindiğinden halk nazarında “su haşlattırılm” ifadesi daha yaygındır. Aynı zamanda literatürde ve yakın tarihteki ifadeler de genellikle bu yöndedir. Geçmiş dönemde ise bu zaviye aşlında bir eğitim zaviyesi olarak anılmaktadır. Yani burası sadece bu ocaklık kültürünü yürütme yeri değildir. Nitekim zaviyede sadece bu hizmetler yürütülmektedir. Burada 1700’lü yılların sonuna, 1800’lü yılların başına kadar ciddi oranda talebe okutulmaktaydı ki burası 12 ilim türünde ders verilen bir merkez hâlindeydi.

Size bu görevi yürüttüğünüzden dolayı “ocakçı” gibi bir isim veriliyor mu?

Yaptığımız görevden dolayı bize isim olarak sadece “baba” ifadesi kullanılmaktadır. Zaten ocaklık kültüründeki bu tür ocaklarda da buradaki “baba” ifadesi zaman zaman kullanılmaktadır. Ayrıca burada kültürün de ötesinde biraz daha geriye gittiğimizde Türkmen beylerinde de “baba” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte genellikle seyit ailelerde “baba” kelimesi kullanılıyor. Bu yüzden de bizler daha çok “baba” lakabıyla anıyoruz.

Gelen hastalara uygulamayı nasıl yapıyorsunuz?

Bize gelen hastalarda ocaktaki şömine içerisine bir hasta için 9 taş koyuyoruz. Bundan sonra buradaki hikmet ile ocağı yakıyoruz. Ocak yanınca o taşlar kızarak nar hâlini alıyor. Ondan

sonra bir kovaya, kova ağzına kadar doluncaya kadar değil de, kovanın yarısına kadar su konularak o kova ocağın önüne koyuluyor, hasta da ocağın önüne gelerek suyun önünde ocağa doğru oturuyor. Daha sonra biz elimizle ocağın içerisinden külün içindeki narlı taşları alarak külünü silkeliyoruz ve kenara koyuyoruz, duamızı okuduktan sonra “Bismillahirrahmanirrahim” diyerek elimizle üç tane başına, üç tane sağ omzuna, üç tane de önünde olmak kaydıyla 9 tane narlı taşı elimizle hastanın üzerine koyuyoruz. (Burada ocaklının elinde yanma olmuyor) Aynı uygulama bir kez daha tekrarlanıp hastaya konulan bu 9 taş ateşten alınıp bu kez suyun içerisine atıldıktan sonra (kova hastanın üzerinde iken taşlar atılıyor) tekrar üç tanesi kafasına, üç tanesini sağ omzuna, üç tanesini de önüne bölüştürülerek koyuyoruz. Taşlar hastanın önünde iken bir takım Ayet-i Kerimeler okuyoruz. Burada bir ayeti kelime de 9 kez tekrar edilmektedir. Daha sonra taşları hastanın üzerinden alarak tekrar suyun içerisine atıyoruz. Bu işlemden sonra hasta ona verdiğimiz bardak ile (kupa şeklinde cam bardak) o suyun içerisinden bir yudum içecek kadar alıp “niyet-i şifa” diyerek içiyor. Daha sonra onu kendi hâline bırakıyoruz, hasta o su ile ocağın yan tarafındaki banyoya giderek boy abdesti alıyor. Boy abdesti aldıktan sonra hasta olan bayan ve müsait ise içerideki oda kısmında iki rekât Allah rızası için namaz kılıyor, daha sonra Cenab-ı Hak’tan şifa dileyerek o zatlara da Fatiha okuyor. Eğer hasta erkek ise, türbenin içerisinde kible tarafında namaz kılınacak bir yer vardır. Burada kişinin konumu türbe ve kabirler arkasında kalmak şartı ile orada iki rekât Allah rızası için namaz kılıyor. Cenab-ı Hak’dan şifa dileyerek o zatlara da bir Fatiha okuyor. Tüm bu işlemlerden sonra uygulamamız sona eriyor. Son olarak burada bazı hastalara gerek bizim tavsiyemiz doğrultusunda gerekse kendi istekleri ile ocağımıza tekrar gelişleri doğrultusunda bir kez daha uygulama yaptıklarımız oluyor.

Burada 9 ve 3 rakamlarının bir önemi var mıdır?

Tek sayılar İslam literatüründe her zaman önemlidir ve itibar edilmiştir. Bu sayıları kullanmamızda ki en büyük etken de büyüklerimizin bu şekilde emir buyurmasıdır. Nitekim bu tedavi yönteminin kurucusu olan Toparlak Baba öyle uygun görmüştür ki bizde 9 taş üzerinden hizmet vermekteyiz. Ayrıca burada benim tahminime göre de 9 ve 3 rakamları anlam itibari ile ebce hesabı yapılarak da belirlenmiş olabilir.

Zaviyedeki su, hâlen daha Toparlak Baba’nın elini koyduğu yerden akan su mudur?

Evet, oradan gelen sudur. Zaten çeşmelerde ve evimizde kullandığımız su da oradaki gözeden gelmektedir. Hatta biz de o gözenin ayağından çıkan taşları alıp narlandırarak tedavimizde kullanıyoruz.

Bu taşların bir özelliği var mıdır?

Gözenin ayağında yer alan bu taşlar, tırtıklı ve gözenekli yapıda olan taşlardır. Ocağı yakıp taşları içerisine koyduğumuz zaman da nar hâlini alarak kızıl renge bürünürler. Tabii ki Toparlak Baba ile bağdaşan gözenin ayağında bulunması sebebiyle de önemlilik göstermektedir.

Suyun çıktığı yer günümüzde ziyaret edilebilir konumda mıdır?

Suyun çıktığı nokta şu anda depo hâlinindedir. Bununla birlikte depodan çıkan suyu bir başka depoya da taşıdılar fakat onun haricinde bir de tahliye suyu vardır. Bu tahliye suyu da orada çok fazla miktarda su olduğundan dolayı oradan kısmen depolamaya götürmek amacıyla yapılmıştır. Hatta burada fazlaca su olduğu için araziye de buradan su verilmektedir. Günümüzde gözedeki bütün su, köyün muhtelif ihtiyaçları için kullanılmaktadır.

Ocağın konumu nerededir? Kurulduğu yerde bir önemlilik var mıdır?

Esasında Toparlık Baba Hazretleri'nin döneminde kurulan ocak iptal olmuştur, günümüzde bulunmamaktadır. Ama şu anki konumu gereği ocak, zaviyenin içerisinde yer almaktadır. Burada zaviye içerisinde herhangi bir yerde olabilir, bunda hiçbir sıkıntı yoktur. Sadece zaviyenin içerisinde yer alması gerekmektedir. Onu siz burada (derleme yaptığımız mekân), başka bir ilçede veya başka bir yerde konumlandırıp bu uygulamayı yapamazsınız. Ocak sadece türbenin olduğu bölgede (bahçesinde) bulundurulur bu görev yürütülebilmektedir.

Tedavide su ve taşın dışında ilaç vb. şeyler de kullanıyor musunuz?

Hayır, sadece taşları ve suyu kullanıyoruz. Herhangi bir ilaçla ya da benzeri şeylerle bir müdahalemi yoktur.

Erkek ve kadınların tedavisini siz mi yapıyorsunuz?

Evet, erkek ve bayan tedavisinin hepsini ben yapıyorum. Bununla birlikte yaptığımız görevde eğer yanlarında ise hastanın yakınları da yanımızda oluyor. Yani bireysel olarak yapmıyoruz. Ayrıca yine yaptığımız görevde benim eşim de yanımda bulunuyor. Hastanın üzerinde kovayı kendisi tutuyor. Daha sonra hastanın su ile yıkanması gerektiğinde hasta yakınları da orada ise hasta ile birlikte içeri alıyoruz. Onlar orada kalarak görevini yapıyorlar, biz dışarı çıkıyoruz. (Burada ana işlem yani tedavi Nuri Bey tarafından yapılıyor, eşi de yanında bulunuyor. İki birlikte ocağı yakıp suyu hazırlıyorlar, görevi yaparken de eşi, kovayı tutma, hastanın başı ve sağ omzu üzerine koyma işlemini yapıyor.)

Neden hastanın başına, sağ omzuna ve önüne taşlar ve kova konuluyor?

Aslında bunların hepsi biraz daha psikolojik bir etkidir. Bununla birlikte bu konu hakkında fazla bir şey söylersek de farklı anlaşılma düşüncesine gideceğini tahmin ediyorum. Yalnız şunları ifade edebilirim ki genel olarak insanın en önemli organı beyndir. Nitekim kalbin çalışmasında dahi beynin fonksiyonları çok önemlidir. Burada kalp kanı pompalayarak işin koordinasyonunu yapıyor ancak asıl hareketleri yöneten beyindir. Çünkü beyinde bir arıza zuhur ederse kalbin de ritmini değiştirir. İşte bunlardan dolayı da öncelikle baş önemlidir. Daha sonra sağ omuz için de İslami açıdan düşünürsek, biz namaz kılarken her zaman için önce sağa sonra sola selam veririz. Burada bir önemi olmuş olsa ki öncelikle sağ omuzdan işlem yapılmaktadır. Bununla birlikte benim tahminlerime göre tıptaki tarifi şu şekildedir: İnsanın vücut kimyasında bir durum vardır. İnsan vücudunun hiçbir zaman soldan hareketi yoktur. Hep sağdan işlem yapılır. Mesela kalbimiz vücudumuzun sol tarafındadır. Ama aslında bakarsanız sağdan yönetilir. Ayrıca bir kalp krizi geçirenin de genellikle sol elinde bir sıkıntısı yoktur, kriz hep sağ tarafından etki etmektedir, hatta felçli hastaların çoğunluğu felç hastalığına yakalanırken genellikle sağ taraflarından etkilenirler. Burada da yine beynin sağ tarafa hükmettiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra İslam filozofları tarafından da her zaman için insan, beynin sağ tarafından hareket sağladığı ve hükmünü sağ tarafından verdiği ifade edilmektedir. Ancak tabii ki bunun ne derece doğru olduğunu tıp araştırmacıları daha iyi bilmektedir.

Siz ocakta genel olarak bütün hastalıklara mı tedavi uyguluyorsunuz yoksa tedavi ettiğiniz belirli hastalıklar var mı?

Bize genellikle doktora gitmiş ve çare bulamamış kişiler gelmektedir. Örnek verecek olursak: Diyelim ki beyinde tümör olan bir kişi var, bu kişi doktora gitmiş, beyinden ameliyat olmuş yani tıbbi anlamda birtakım müdahaleler yapılmış ancak netice itibarıyla beyindeki bu rahatsızlık kendisine baş ağrısı oluşturarak vücuttaki bazı fonksiyonlarına etki etmiş. Bu durum sonucunda da o kişi artık tıptan bir beklentisi olmayınca bize başvurmuştur. İşte bu gibi

şikâyetlerle ocağa gelip de şifa bulan insanlarımız vardır. Bununla birlikte kendisine tıp alanında hiçbir çözüm bulunamamış insanlar da buraya gelmektedir. Nitekim insanlar zaviyeyi bir şifa kapısı olarak görerek, kendisine şifa bulma ümidiyle gelmektedir. Bu inançlarının da tedavisinde etkili olduğu birçok insan vardır. Bununla birlikte ocağa ayırım olmaksızın bütün hastalıklarda gelmektedir. Zaten Toparlak Baba da ocağın ilk kuruluşunda “Bütün hastalara şifa olsun.” demiştir. Ama biz, bize başvuran her hastaya öncelikle şunu soruyoruz: “Doktora gidip çare buldunuz mu?” bu soruyu sormamızın sebebi, her hastalıkta öncelikle tıp alanının tercih edilmesi gerektiğini düşünmemizdir. Nitekim tıp alanı tercih edildikten sonra eğer çözüm bulunamadıysa tabii ki o zaman hastanın tedavisinde yardımcı olmaya çalışmaktayız. Tabii yine bu konuda ocağa gelen her hastayı tedaviye başlamadan öncelikle tıbbı yönlendirmekteyiz.

Biz, bize gelen her hastaya hastalığını ayırt etmeksizin görevi uygulamaktayız. Ancak bize başvuran hastalar arasında özellikle migren hastalığından mustarip birçok insan vardır. Nitekim migren hastalığında genellikle ağrı kesici, uyuşturucu gibi geçici tedavi yöntemleri uygulanmaktadır. Günümüz tıbbında bunlardan başka bir tedavi yöntemi yoktur. Bunun dışında MS hastalığında da buna benzer bir durum vardır. MS hastalığına da tıp şu anda ciddi bir cevap verememiştir. Şu anda etkili olan sadece bir iğnesi vardır. Bunun dışında sonuç veren bir tedavi yöntemi yoktur. Bununla birlikte bu iki konuda da ocağımızda ciddi şekilde şifa bulan insanlarımız olmuştur. Ayrıca günümüzde oldukça yaygın olan ve baş ağrısından mütevellit olan hastalıklar migren de olmayabilir, çünkü sinüzitten mütevellit baş ağrıları da vardır. Burada şunu söyleyebiliriz ki; her insanın damar yapısı birbirinden farklıdır. Bununla birlikte insan vücudundaki bütün damar sistemi de beyne tekabül etmektedir. Beyinden geçen damarların da hepsi kafatası üzerinde yoğunlaştığı için buradaki damarlarda oluşan en ufak bir daralma ve genişleme hareketi insanda baş ağrısı oluşturmaktadır. İşte yukarıda bahsini ettiğimiz bu baş hastalıklarının tümüne tıp şu anda net bir çözüm bulamamıştır. Bundan dolayı da çareyi burada arayarak gelip şifa bulan birçok hastamız vardır.

Ocakta rastladığımız bu yaygın fiziksel hastalıkların yanında, zaviyeye bir de ruhsal boyutta üç harflilere yakalanmış hastalar sıkça gelmektedir. Burada hastalığın ruhsal boyutunda da birkaç etken vardır. Bunlardan bazıları; aile içerisinde şiddet görmesinden mütevellit meydana gelen hadiselerden dolayı ruhsal depresyona girenler, üç harfliler üzerinden bu varlıkları görerek etkilenenler, ayrıca onların (üç harflilerin) hükmettiği hastalardır. Bu hususta zaviyeye öyle değişik insanlar gelmektedir ki artık delirme boyutundadırlar. İşte bu hastalıkların tedavisinde de ister istemez Kur’an-ı Kerim etkili olmaktadır. Çünkü örnek verecek olursak bilinen sara hastalığına tıpta bir çözüm yoktur. Çünkü onun içinde üç harfli boyutu vardır. Yani bunun için de bu tür hastalıklar ne olursa olsun şifa ayetlerine indirgenmek zorundadır. Nitekim bunun Kur’an’la tedaviden başka alternatifi yoktur. Zaten Cenâb-ı Hak, böyle emretmiştir. Bizim yaptığımız görevde üç harfliler o insanın ruhunda, bedeninde, içinde, yanında, yöresinde ne varsa bunların hepsini terk edip gitmektedir. Bu durum da ateş, su ve okuduğumuz ayetlerin etkisinden olmaktadır. Yani burada üç harfli olarak adlandırdığımız varlıklar bu üç etkenden etkilenerek yok olup gidiyor ve o kişiye bir daha musallat olmuyorlar. Bir de bazı pozisyonunda olan hastalarımız var ki bu kişiler kademeli olarak iyileşmektedir. Nitekim bu hastaların zaviyeye ilk gelişlerinde düzelme oluşmaya başlıyor, ikinci defa gelişlerinde biraz daha iyi oluyorlar, üçüncü gelişlerinde ise tamamen hiçbir şeyleri kalmamış oluyor. Bununla birlikte biz burada “Biz şu tedavide çok iyiyiz, biz bu hastalıkları yüzde yüz tedavi edebiliyoruz.” demiyoruz. Fakat insanlar buraya gelip şifa buluyorsa bizde buna faydalı olmaktan memnun oluyoruz. Esasında biz bir aracıyız, bizim derdimiz bu insanlara faydalı olabilmek. Başka bir niyetimiz yoktur.

Hastalar üzerinde yaptığınız tedaviden hangi oranda olumlu sonuç alıyorsunuz?

Biz, bize gelen tüm hastaların yüzde yüz şifa bulduğu düşüncesinde değiliz. Ama yaptığımız tedavi genellikle %90 oranında etkili olmaktadır. Çünkü ben bu tür uygulamalarda ciddi manada yatalak durumunda olup hem ruhi bunalıma girmiş hem de fiziksel olarak problemler yaşayan bir hastanın faytonla getirildikten sonra ayağıyla faytona binip gittiğini gördüm. Fakat bir şeyi de unutmamak lazım ki bizim bu memlekette şarlatan adıyla anılabilecek insanlar çoktur. Yani sadece burayla da sınırlı değil Türkiye'nin birçok yerinde bunlar vardır. Bu kişiler muskalarla, daire kurmalarla vb. insanları tedavi ettiğini iddia etmektedirler. Ancak yaptıkları bu uygulamalar insanları kandırmaktan ileri gidememiştir. Çünkü tedavi ettiklerini iddia ettikleri üç harfli unsurlara en güzel çözüm noktası burasıdır. Bunun sebebi de bizim uygulamamızın içeriğinde üç harflilerin korktuğu ateş ve su unsurlarının bulunmasıdır. Nitekim bu varlıklar bu iki elementten etkilenerek o hasta üzerinden bir an evvel kaçıp kurtulma düşüncesine girerler. Bizim yaptığımız bu uygulamayla da bu üç harflilere yakalanmış birçok kardeşimizin şifa bularak normal hayatlarına döndükleri, evlendikleri ve çocuk sahibi oldukları görülmüştür.

Bununla birlikte tedaviden olumlu sonuç alma oranımız, halk arasında yaygın olan hastalıklara uyguladığımız tedavi yöntemiyle de eş değerdir. Nitekim başın ağrıma sebepleri içerisinde normalde sinüzitten kaynaklanan ve soğuk almadan mütevellit oluşan baş ağrıları vardır. Ancak migren hastalığından kaynaklanan baş ağrılarına tıp şu anda net bir cevap verememiştir. İşte biz bu konuda iddialıyız. Elbette biz burada bir tıp hekimi değiliz ancak halk hekimiyiz. Halk hekimliği içerisinde de bizim ritüelde uyguladığımız şey, şifa ayetleri ve oradaki psikolojik tedavi yöntemidir. Yani işin içinde biraz psikolojik etki biraz da Cenâb-ı Hak ve indirdiği Kur'an-ı Kerim vardır. Çünkü Cenab-ı Hak bize Kur'an-ı Kerim'i boş yere göndermedi. Dolayısıyla içerisindeki şifa ayetlerinin bize muhakkak etkisi vardır. Benim düşünceme göre migren hastalığı, şifa ayetleri neticesinde insanlar üzerinden %90 oranında kurtarıldı. Burada %100 kurtarıldı demem/diyemem ancak bu konuda ocağa gelen migren hastalarının birçoğu burada şifa buldu ve bize de çok dua ederek ayrıldılar. Bunu söylememdeki dayanak, bize Adana'dan, İzmir'den, Manisa'dan, İstanbul'dan kısacası Türkiye'nin birçok yerinden hastalarımız geldi ve büyük oranda şifa buldu. Burada farklı birçok ilden hasta gelmesinin bir sebebi de tedavi gören insanların yaptığımız tedaviyi birbirlerine tavsiye etmesidir. Nitekim bu tavsiye üzerine gelen hastalar bizim iyileştirme oranımızı da etkilemektedir. Mesela bu yaz döneminde Giresun'dan, Trabzon'dan Fransa'dan, Hollanda'dan, Makedonya'dan gelen hastalarımız olmuştur. Bu hastaların hemen hemen hepsi birisi vesilesi ile (tavsiye üzerine) buraya gelmişlerdi. Yoksa bir etkileşim olmadan bize Makedonyalı yahut Üsküplü, Fransa'dan yahut Azerbaycan'dan hastalar gelemezdi. Tabii ki burada hastaların yapılan tedaviden şifa bulması, gördüklerini ve yaşadıkları hisleri karşısındaki kişiye aktarması ve o kişinin de hasta üzerindeki değişimi fark etmesi tedaviye gelişinde ikna edici olmaktadır. Örneğin bize bundan 4-5 yıl önce Fransa'dan bir hasta gelmişti. Onun tarafımızca tedavisinin orada yaşayan Türkler arasında yayılması sonucunda ve hastanın kendi tavsiyeleri üzerine bize oradan grup hâlinde 5-6 hasta gelmişti. (Bu hastaların söylemleri: Ben Erzurum'a gittim. Erzurum'un Toparlık Köyü'nde bir zaviye vardı. Ben migren hastalığımı orada bırakarak geldim.) Başka bir örnekte ise; Almanya'dan önceki ki yıl 20 kişilik bir grup gelmişti. Bu grup da, tanıdıkları bir kişinin buraya gelip tedaviyi tavsiye etmesi üzerine geldiklerini söylediler. Bu hastalara iki kez ocak kurduk ve dört kişiye görev yaptık. Karadeniz bölgesinden de tavsiye üzerine gelen hastalarımız vardır. Örneğin Giresun'dan gelen hastalarımız ikinci kez geldiler ve tavsiyeleriyle başka bir hasta da getirdiler. Sonuçta benim burada demek istediğim ocağa gelen bu kişiler fayda buldular ki birbirlerine

zincirleme olarak tavsiye ettiler. İşte bu tür örnekler de tedaviden aldığımız olumlu sonuç oranını etkilemektedir.

Hastalar hastalıklarının hangi aşamasında size geliyorlar?

Bunun bir ölçütü yoktur. Hastalar doktorlarda şifa bulamayınca bize geliyorlar. Fakat şöyle bir durum da var; bazı hastalar bize gelip kısmen iyi olduğunu hissedince “ Ben tamamen iyileşmek için tekrar gidip bu görevi yaptırmak istiyorum.” diyor. Mesela bu şekilde üç-dört kez gelen hastalarımız var. Bunun sebebi ise tedavinin her hastada farklı bir etki göstermesidir. Nitekim kimi hasta ilk gelişinde, kimi ise birkaç kez gelişinde şifa bulmaktadır. Yani hastanın ruhsal durumuna göre tedavinin süresi değişiklik göstermektedir.

Tedavide şifa ayetleri kullandığınızı söylediniz, bunun yanı sıra tedavide kullandığınız/söylediğiniz bir deyim, kalıp söz, dua vb. var mıdır?

Bizim tekrarladığımız sözden ziyade dualar vardır. Biz hastaya şifa olması düşüncesiyle özellikle Hz. Peygamberimiz’in (Sav) Bedir ve Uhud savaşlarında okuduğu bir duasını okumaktayız. Bu duayı da her hocamız bilmez. Biz tedavide özellikle bu duayı okumaya çalışırız. Çünkü bu duanın insanların zor hâllerinde, çok ehemmiyeti vardır.

Bu uygulama, dini bir yolla yapılan tedavi yöntemi olduğu için burada hasta ve sizin için dikkat edilmesi gereken hususlar var mıdır?

Kısmen vardır. Zaten görevi yaptığımız zaman hastaya da söylüyoruz. Öncelikle görevi yaptıktan sonra üç gün boyunca banyo yapmaması gerekiyor. Yani herhangi bir zorunluluk olmadığı hâlde üç gün yıkanmamasını tavsiye ediyoruz. Buradaki zorunluluk hâlimiz budur. Ama bunda da fazla bir zorunluluk hâli yoktur. İstenildiği takdirde banyo yapılabilir. Bizim yaptığımız sadece bir tavsiyedir. Genelde üç gün dikkat etmelerini öneriyoruz. Çünkü Toparlık Baba’dan bugüne kadar gelen emir bu şekildedir. Biz de onu aynı şekilde yürütüyoruz.

Hastalar uygulamadan sonra Toparlık Baba’ya bir adak vb. bir şey yapıyorlar mı?

Bu hususta bir durum var onu açmak gerekir. Burada belki fiziki anlamda bu şekilde bir düşünce hâsil olabilir. Ancak şöyle ki: Biz görev yaptığımız bu taşları maşayla aldıktan ve külünü silkeleyip kenara koyduktan sonra bu taşı elimizle suyun içerisine atıyoruz. Daha sonra suyun içerisinde eğer bu taş parçalanmış ise (Bazen ikiye, üçe ya da dörde bölünebiliyor.) bu konuda büyüklerimizden aldığımız emir doğrultusunda kurban olarak küçük bir kan akıtılmasını ya da doğrudan kurban kesilmesini tavsiye ediyoruz. Ancak böyle bir durum da ben göreve başladığım zamandan itibaren sadece 4 hastada meydana geldi.

Bahsettiğiniz bu dört hasta nasıl hastalandı?

Bu hastalardan bir tanesi yakın zamanda ocağa geldi. Bu kardeşimizin psikolojik sorunları vardı. Psikolojik de derken kendisinin evhamlılığı, ruhsal bunalımı ve iş konusunda sıkıntıları vardı. Yani bir çıkmaz içerisindeydi. Bu kardeşimiz de başka bir kardeşimiz vesilesi ile gelmişti. Kendisi gelince biz ona görevi yaptık. Görev bittikten sonra kendini iyi hissettiğini söyledi. Daha sonra bir daha gidelim diyerek tekrar geldi. İkinci defa gelişinde “Ben ciddi anlamda üzerimde bir rahatlık hissettim, bir kez daha görev yaparsak daha iyi olacağım.” diyerek geldi. İkinci defa gelişiğimizde taşı suyun içerisinde bölündü. Taşı bölündüğünde ben o anda kendisine bir tane de kurban keserse yani bir kan akıtırsa iyi olacağımı ifade ederek: “Sen bir kurban kes etini de fakirlere dağıt” dedim. İşte bu durum böyle bir hastada görüldü. Bu arada bahsi geçen hastanın durumu şu anda gayet iyi, hatta zaman zaman da görüşüyoruz.

Bu taşların bölünmesi ile hastanın üzerindeki hastalık boyutunun bir ilişkisi var mıdır?

Evet, bu şekilde bir çağrışım yapılabilir. Çünkü burada taşın parçalanması, kişinin üzerindeki sıkıntının ağırlığını göstermektedir. İşte biz de böyle bir durumla karşılaşınca bu tavsiyeyi veriyoruz.

Tedaviye gelen hastanın bu tedaviye inanarak gelmesi, tedavinin seyrinde önemli midir?

Tabii ki önemlidir, hatta çok önemlidir. Çünkü bu inanmaya bağlı bir uygulamadır. Ayrıca zaten oraya yönelmek çok önemlidir. Yani istekli gelmek ayrı, isteksiz gelmek ayrı bir şeydir. Fakat bazen de isteksiz insanlar üzerinde etkisinin daha fazla olduğunu gördüm. Mesela “Bitsin de gidelim.” düşüncesinde olup bir tanıdığı vesilesiyle gelenler, uygulama sonrasında daha iyi olduklarını hissedince “Biz bir kez daha oraya gidelim.” şeklinde düşüncelerini değiştirerek tekrar gelmişlerdir.

Size gelen hastalarda tespit ettiğiniz ilginç bir rahatsızlığı olan var mıydı?

Bir bayan hastamız 2006 yılının ramazan ayında İzmir’den gelmişti. Kendisi çok istekli gelmemişti. Ama bir memleket bağı vardı, aslen Erzurumluydu. Bu bayan hastamızın Kur’an okurken dili sürekli hareket ediyormuş. Hastayı, Dokuz Eylül Hastanesi, Ege Tıp Fakültesi, İstanbul’daki beyin cerrahları vb. yerlerde gezdirmedikleri hastane kalmamıştı. Yani tıpta aramadıkları tedavi yöntemi kalmamış ancak bir türlü çözüm bulunamamıştı. Kadın artık daha da artan bu durumu ile ümitsizliğe düşmüştü. Sadece uyku hâlinde o hâli (dili dışarda değildi) yoktu, geriye kalan hayatında dili hep dışarıda ve hareket hâlindeydi. (Her dakika dilini dışarı çıkarıp içeri alıyordu.) Bize gelişi ise şu şekilde oldu: Onun bir amcası bizim köyde imamlık yapmıştı. Dolayısıyla bu ocağın olduğunu biliyordu. Hastanın kardeşi de kendisine durumu anlatınca “Toparlık Baba Zaviyesi’nde su haşlıyorlar bir de oraya götürelim.” demiş. Arife günü beni arayıp hastayı getirdiler. İnanın hasta ocağın önüne oturur oturmaz dili düzeldi. Biz uygulamaya başladık ama aslında hasta zaten biz göreve başlamadan etki görmeye başlamıştı. Ayrıca yine belirtmek isterim ki bu hasta da buraya istekli olarak gelmemişti, yani ümidi yoktu. Fakat o an dilinin durmasıyla kendinden geçti. Daha sonra biz kendi görevimizi bitirdik, hasta da banyo yapıp namazını kıldı ve görev tamamlanmış oldu. Uygulama sonrasında da bir daha tekrarlamadığını söylediler. (Yine o hasta ile de hâlen daha görüşmekteyiz.) Birde bu hasta çok fazla Kur’an okuyan bir bayanmış. Diyordu ki “Ben her ay bir hatim indiriyorum. Bu şekilde çok zorlanıyordum. Allah sizden razı olsun.” Tabi ki burada hastanın iyileşmesinin bizimle bir alakası yok, biz sadece bir aracıyız. Şahsımızla alakalı bir şey değil. Ayrıca burada yine şöyle bir durum var: Onlar bu tedaviden sonra tavsiye ile en az 15-20 tane hasta göndermişlerdi. Çünkü buraya tedaviye gelen hasta ve yakınları hastanın iyileşmesine şahit oldu, buradan gittiklerinde onların komşuları ve akrabaları da şahit oldu ve belki 150-200 kişi bu işe şahit oldu. Sonra baktım ki İzmir’den her sene sırayla iki-üç tane hasta gelir oldu. İşte böylelikle de tedavimiz farklı çevrelerce tanınmış oldu.

Yaptığınız tedavi karşılığında ücret vb. şekilde bir karşılık alıyor musunuz?

Hayır, biz yaptığımız bu tedavi ile bir ticaret yapmıyoruz. Biz bunu parayla yapsak samimi söylüyorum insanlar kuyruğa girer. Fakat biz maddi bir beklenti üzerine bir bedel karşılığı bu işi yapmıyor, bilabedel (ücretsiz) bir hizmet veriyoruz. Yani Allah rızası için insanlara faydalı olmaya çalışıyoruz ve bundan da bir karşılık beklemiyoruz. Bununla birlikte bizim belirli hastalarımız da yoktur. Duyup, tavsiye üzerine gelen hastalara hizmet vermekteyiz. Ama şöyle bir durum var: Buraya gelen hastalar bazen yanlarında şeker, çay, meyve vb. şeyler getirerek bize veriyorlar.

Zaman zaman da buranın giderleri için bir miktar nakit verdikleri oluyor. Ama açık konuşayım, biz buna tevessül etseydik ciddi paralar gelirdi. Ancak biz buna tevessül etmeyip rıza-yı Hak için insanlara hizmet vermekteyiz. Bununla birlikte bazen gönlünden kopan ve çok ısrarcı olan hastaların verdiklerini alıyoruz. Fakat onu da ben almıyorum/almam da hanıma verin diyorum. Özellikle bu konuda titiz davranmaya çalışıyorum. Zaten bu tarz davranışlar benim tabiatıma uygun değil. Aslına bakarsanız zaten alan el değil veren el olmak lazım. Öyle hastalar var ki, arabamla hastayı götürmüş, görevimi yapmış, kapısına geri getirmişimdir. Ve bu durumdan da tek bir kuruş almamışım. İşte bu yüzden bizde insanlar değerli ve önemlidir. Bu hususta İbrahim Hakkı Hazretleri'nin de insanlara çok güzel bir hitabı vardır: “Ya hazret-i insan” der. İbrahim Hakkı Hazretleri bu ifade ile insanların dilini, dinini, ırkını, cinsini, cibilliyetini ayırt etmiyor. Çünkü biz yaratılandan ötürü yaratana seviyoruz. Bununla birlikte dinimizde insanlığa bir hizmet varsa biz de bu insanlığa hizmet vermek zorundayız. İşte bu hususta da bize bir görev verilmiştir. Bize Müslüman da, gayrimüslim de gelse biz görevimizi yapmakla yükümlüyüz.

Tedavi sonrasında hastaya uyması gereken kuralları söylüyor musunuz?

Üç gün boyunca banyo yapmamasını tavsiye ediyoruz. Onun dışında bir uyarımız yoktur.

Ocağa dair anlatılan efsane, hikâye, menkıbe vb. var mıdır?

Ocağın kendisiyle alakalı efsane ve hikâyelerden bir tanesi Toparlık Baba'nın 4. Murat ile karşılaşması, İstanbul'a gidişi ve fırına atılışdır. Bunlar ciddi bir menkıbelerdir. Bu arada bunlar aslında efsane değil gerçek bir menkıbedir. Bunların dışında Toparlık Zaviyesi'nde Toparlık Baba Hazretleri'nin türbesine gelip kendisini ziyaret ettikten sonra ruhsal bir rahatlama hissedilen insanlarımızla ilgili de değişik söylemler olmuştur.

Günümüzde çeşitli hastalıkları tedavi ettiğini iddia eden sahte birçok kişinin olduğunu bilmekteyiz. Sizin bu konu hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Ben insanların içinde buldukları hastalık ve sıkıntı durumlarında çareyi öncelikle tıpta daha sonra ise İslamiyet'te aramaları gerektiğini düşünmekteyim. Nitekim biz konumuz itibarıyla tedavilerimizde Kur'an ve sünnet çerçevesinde iş ve eylem yapıyoruz.. Bu hususta ben hep: “Gidip de muska yazdırmayın, kimseye daire kurdurmayın, yıldızlama saydırmayın.” derim. Çünkü bunlar İslam'ın karşı olduğu şeylerdir. Şimdilerde de Kur'an'ı değişik hâle getirip sahte tedavi uygulayarak insanları aldatanlar var. Nitekim insanlar da bunlardan fayda görmek yerine bir de zarar görünce bize bozdurmaya geliyorlar. Ayrıca bunlar hassas konulardır. Nitekim bu insanlar birine muska yazar, üç harfliye yakalatıp başına bela eder, (Çünkü bunların huddemi (sezgisi) vardır.) Bir de bu işten fazla miktarda para alır. Burada insanlar para vermelerinin yanında şifa da bulamazlar. İşte biz bunların hepsine karşıyız. Çünkü bu tür insanlar sonrasında da bize gelerek hastalıklarını/sıkıntılarını burada bırakıp gidiyorlar (şifa buluyorlar). Ben de böyle şikâyetlerle gelen her hastaya bu safsata işlerini bırakmalarını tavsiye ediyorum. Fakat bununla birlikte ben burada şifa ayeti yazan veya suya okuyarak içiren kişilere bir şey demiyorum. Çünkü bu ayetler Kur'an-ı Kerim'de bellidir. Her insan, şifa niyetiyle kendisine de yapabilir, bunun için molla olmaya gerek yoktur. Fakat siz bundan ziyade bu tarz sihirle, tılsımla uğraşırsanız bunlar size bir fayda ve şifa vermez. Bu hususta yukarıda da bahsettiğimiz gibi Cenâb-ı Hakk'ın Hazret-i Kur'an'da belirttiği şifa ayetleri, hastaların tedavisinde bizim en büyük dayanağımızdır. Biz kendi adımıza görevi bu dayanaklar esasında yerine getirmeye çalışmaktayız. Ayrıca ecdadımız bu işi, bize bu şekilde emir buyurmuşsa bizde tabii ki sözlerinden çıkmamaya, devraldığımız hizmeti aynen yürütmeye çalışacağız. Çünkü burası sıradan bir zaviye değildir. Görüntü itibarı ile basit görülse de yapılan işin, zahirin dışında ki manevi gücü çok farklıdır. Nitekim ben buraya hizmet etmekle hiçbir sıkıntı yaşamadım.

Toparlık Ocağı (Kaynak Kişi: Tülay Bayoğlu- Hasta)

Ocağa hangi şikâyet ile başvurduunuz?

Sebebi belirlenemeyen baş ağrım ile başvurudum. Başımdayanılmaz bir ağrı ve baş dönmesi mevcut.

Daha önce bir hastaneye ya da bir doktora başvurduunuz mu?

Daha önce çeşitli doktorlara gittim ancak tam bir teşhis konulamadı. Köyde saç çekenler vardı. Oraya da gittim ancak bir çözüm bulamadım.

Ocağı daha önceden kimden duydunuz?

Ocağı daha önce kayınvalidemden duymuştum. Kendisi de benzer şikâyet ile Nuri Bey'in babası Talat Bey'e başvurmuştu. Orada su haşlatmıştı ve hastalığını orada bırakmıştı.

Kayınvalideniz nereden duydu burayı?

Kayınvalidem de köyde birinden duyarak 77 senesinde gelmiş. Kayınvalidemin de baş ağrısı vardı. Daha sonra kendi akrabalarından sara hastalığı olanları da getirmiş ve çözüm bulmuşlar.

Toparlık Köyü ve buraya ismini veren Toparlık Baba hakkında bir bilginiz var mı?

Biz burada yatan zatın çok ulu bir şahsiyet olduğunu biliyoruz. Zaten kızgın taşları elleriyle alarak suyun içine atmaları da bu zatın soyundan gelmeleriyle alakalıdır. Bizde bu köye bayılma şikâyeti olanları, baş ağrısı şikâyeti olanları ya da içinde sıkıntı olanları (cin kaçması) yönlendiriyoruz.

Bu tarz tedavilere inanır mısınız?

Evet inanıyorum. Çünkü buraya gelerek tedavi olduğunu gördüğüm ve işittiğim pek çok tanıdığım var.

Buraya iyileşeceğinize inanarak mı geldiniz?

Buraya kayınvalidemin tavsiyesi üzerine geldim. Daha önce bu köye hiç gelmemiştim. Ama tanıdıklarımın ya da kayınvalidemin anlatmalarıyla iyileşenleri çok duydum. Birçok doktora da gidip bir çare bulamayınca buraya da gelmek istedim. Şikâyetlerim tanıdıklar ile benzer olunca bana da iyi geleceğini ümit ediyorum. Sonuçta burada yatan önemli bir zat onun vesilesi ile ben de Allah'tan şifa diliyorum.

Uygulama sırasında ve sonrasında kendinizi nasıl hissettiniz?

Şu an net olarak belirteceğim bir durumum olmadı. Ancak tedavide ateşin kızdırdığı taşların önünde durduğumda oradan gelen dumanı solumak beni rahatlatı. İlk önce boğulur gibi oldum ama sonrasında solumaya devam ettikçe nefesimin daha da açıldığını hissettim. Ardından taşların suyun içine atıldığı anda da içimde bir tiksinti oluştu. En son ocakta aldığım abdestten sonra da namaz kıldığım esnada içimde bir rahatlama hissettim. İnşallah bu rahatlama devamlı üzerimde kalır.

Siz de sizinle benzer sıkıntıları olan kişilere bu ocağı tavsiye eder misiniz?

Evet, tavsiye ederim. Bence bu tarz tedavilerin en azından bir kez denenmesinde bir sakınca yok. Biz bir sıkıntımız olduğunda Alvar Köyü'ndeki Alvarlı Efe Hazretleri'ni, Abdurrahman Gazi Hazretleri'ni de ziyaret ediyoruz.

Yaşadığınız bölgede buraya benzer ocaklar var mıdır?

Hayır. Erzurum'da da doğduğum köyde de böyle bir yer yok. Sadece efsunlama ve saç çektirme uygulamalarını duymuştum ve yaptırmıştım.

Kaynak Kişiler

Kaynak Kişi 1:

Nuri Toparlık

Doğum yeri: Toparlık Köyü/Erzurum

Yaşı: 55

Eğitim: Lise mezunu

Mesleği: Emekli

Kimden öğrendiği: Babasından/dedelerinden

Kaynak Kişi 2:

Hülya Bayoğlu

Doğum yeri: Erzurum

Eğitim: Orta öğretim mezunu

Yaş: 38

Mesleği: Ev hanımı

Kaynakça

- Acun, H. (2014). *Türk kültüründe taşlar*. Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Akalın, Ş. H. (2011). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akman, E. (2007). Türk halk hekimliğinde ocaklık geleneği ve Safranbolu'daki ocaklar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*.
- Ateş, F. (2019). Adana'da bulunan sağaltma ocaklarında tedavi yöntemleri ve bu ocaklarda tedavi sırasında kullanılan malzemeler. *Motif Akademi Halkebilimi Dergisi*.
- Boratav, P. N. (2016). *100 Soruda Türk Folkloru*. Bilgesu Yayıncılık.
- Çoruhlu, Y. (2013). *Türk mitolojisinin ana hatları*. Kabalcı Yayıncılık.
- Duvarcı, A. (1990). Halk hekimliğinde ocaklar. *Milli Folklor*.
- İçli, A. (2018). Türk kültüründe ocak anlayışı ve Ergani Deringöze Köyü'ndeki bir ocaklı aile. *Karadeniz*.
- İnan, A. (2017). *Tarihte ve bugün şamanizm -materyaller ve araştırmalar-*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Karakaş, A. (2015). Osmaniye halk hekimliğinde ocaklar ve bunlara bağlı uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Kutlu, Y. A., Çalık, A., Ulugergeli, E. U. (2018). Şifalı taşların plasebo etkisi üzerine bir anket çalışmasının ilk sonuçları. *Journal of Awareness*.
- Oğuz, B. (2005). *Türkiye halkının kültür kökenleri 5 - halk eczacılık ve sağaltma teknikleri*. Anadolu Aydınlanma Vakfı Yayınları.
- Özkan, T. S. (2012). Geleneksel tıpta iyileşmenin inanç boyutu üzerine kuramsal yaklaşımlar: psikosomatik tıp, plasebo etkisi ve kuantum iyileşme. *Milli Folklor*.

Sümbüllü, Y. Z., Altınışık, M. E. (2015). Erzurum’da yaşayan ocak kültürü I: ikra kesmek ve ayare almak. *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.

Türk, A. (2014). *Erzurum'un kandilleri*. Arı Sanat Yayınevi.

İnternet Kaynakları

<http://puskulcu.blogspot.com/2019/08/toparлак-koyu.html> (Erişim tarihi: 02.02.2022).

<https://tassandigi.com/dogaltaslarveozellikleri/> (Erişim tarihi: 02.02.2022).

<https://www.koylerim.com/palandoken-toparлак-koyu-305124h.html> (Erişim tarihi: 04.02.2022).

<https://www.turkcebilgi.com> (Erişim tarihi: 05.02.2022).

Görsel 1: Seyyid Hasan Ali (k.s) Toparlık Baba Hz. Türbesi

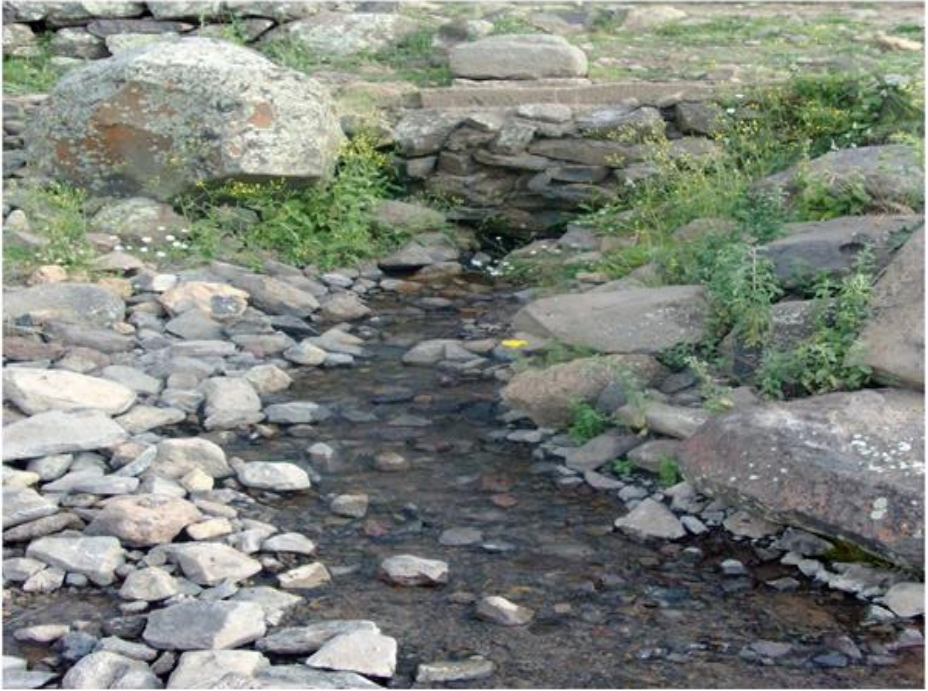

Görsel 2: Türbe İçerisinde Yer Alan Şeyh İbrahim Efendi(Sarı Bey) (Solda) ve Toparlık Baba'nın (Sağda) Kabirleri

Görsel 3: Zaviyenin Yanındaki Ev İçerisinde Yer Alan Ocak

Görsel 4: Köyden Çıkan Su Gözesi